

О. О. Комліченко,
Н. В. Ротань

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Анотація. У статті визначено, що інтелектуальний капітал закладу освіти являє собою сукупність нематеріальних ресурсів і компетенцій щодо їх використання, які забезпечують формування, накопичення і передавання знань, умінь, навичок, досвіду і створюють конкурентні переваги й умови тривалого розвитку закладу освіти. Визначено складові інтелектуального капіталу в контексті закладу фахової передвищої освіти: людський, організаційний і споживчий. Наголошено, що розвиток інтелектуального капіталу закладу освіти варто розглядати як незворотні, спрямовані, закономірні, якісні зміни стану людських, організаційних та споживчих ресурсів і компетенцій. Виявлені особливості управління розвитком інтелектуального капіталу закладу фахової передвищої освіти. Обґрунтовано, що підвищення ефективності діяльності закладу освіти та якості наданих ним послуг значною мірою залежить від складу і якості інтелектуального потенціалу науково-педагогічних працівників, навчально-методичного, інформаційного та матеріального забезпечення освітнього процесу і зв'язків закладу з різними стейкхолдерами. Доведено, що управління розвитком інтелектуального капіталу являє собою систему заходів, спрямованих на доступність, затребуваність і зростання якості освітніх послуг, впровадження інноваційних форм та методів навчання, збільшення кількості інтелектуальних продуктів. За вказаними критеріями, з використанням інтегрального методу, проведена оцінка інтелектуального капіталу Херсонського політехнічного фахового коледжу Одеського національного політехнічного університету. Результати розрахунків дають змогу стверджувати, що за аналізований період рівень інтелектуального капіталу закладу освіти підвищився з оптимального до високого (вище середнього). Це свідчить про розвиток складових інтелектуального капіталу й ефективність управління ним у закладі освіти. Запропоновані напрями підвищення ефективності управління розвитком інтелектуального капіталу в закладах фахової передвищої освіти.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, управління розвитком, заклад освіти, інтелектуальні ресурси, інтелектуальний продукт.

Постановка проблеми. Нині більшості промислових підприємств властива технічна, технологічна й організаційна відсталість, що негативно впливає на ефективність їх діяльності. Це спричинено незначним фінансуванням науково-

дослідних робіт, опором працівників до впровадження інновацій. Розв'язувати такі проблеми необхідно ще на стадії підготовки фахівців, тобто приділяючи увагу розвитку інтелектуального капіталу в закладах освіти. У підвищенні конкурентоспроможності підприємства важливу роль відіграють рівень освіти працівників, знання,

вміння практично їх застосовувати та досвід. Саме потенціал освіти, науки й технологій забезпечує конкурентні переваги і на основі інтелектуалізації бізнес-процесів дає змогу підвищувати ефективність діяльності суб'єктів господарювання. Тому дослідження системи управління розвитком інтелектуального капіталу закладу освіти є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначенню сутності інтелектуального капіталу та його складових присвячено достатньо наукових робіт закордонних і вітчизняних учених: Г. Беккера, М. Бенедіктова, Н. Гавкалова, В. Гриньова, М. Дороніна, Л. Едвінсона, Д. Мак-Грегора, С. Струмліна. Однак питання управління розвитком інтелектуального капіталу закладів освіти, незважаючи на його актуальність, висвітлено недостатньо.

За результатами аналізу практичної діяльності закладів освіти, управління в них організовано за лінійно-функціональною структурою [1]. Водночас структура управління повинна відповідати новим цілям і завданням. Освітні заклади мають не лише ефективно працювати, а й розвиватися.

У закладах освіти є працівники, які володіють знаннями, і система освіти, яка дає змогу передавати ці знання і формувати професійні компетентності у здобувачів освіти, а отже, впливати на формування людського капіталу підприємств, де працюватимуть майбутні випускники. Тому виникає необхідність визначення складових інтелектуального капіталу закладу освіти й пошуку напрямів ефективного управління його розвитком.

Метою статті є оцінка розвитку складових інтелектуального капіталу в закладах освіти та особливостей управління ним.

Відповідно до поставленої мети окреслені й вирішені такі завдання:

- визначити поняття «інтелектуальний капітал закладу освіти», «розвиток інтелектуального капіталу», проаналізувати його структуру та складові елементи;
- з'ясувати критерії розвитку інтелектуального капіталу закладу освіти;
- виявити особливості і запропонувати модель управління розвитком інтелектуального капіталу закладу фахової передвищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Основою інтелектуального капіталу підприємства є його

інтелектуальний потенціал, базис якого утворюють людські ресурси як його носії. Інтелектуальний потенціал — це висококваліфіковані фахівці, що здатні створювати інтелектуальний продукт, який є результатом розумової праці та інноваційної діяльності. Його формування і розвиток мають забезпечити заклади освіти, а збереження та подальший розвиток — підприємства. Заклади освіти на сьогодні є сполучною ланкою між науковими дослідженнями і розробками та виробництвом. Водночас система національної освіти не відповідає потребам часу. Недостатньо оперативно в освітній процес впроваджуються нові знання; не кожна молода людина має необхідні умови для здобування сучасних знань; не створюються відповідні умови для набуття та розвитку професійно-практичних компетентностей фахівців, відсутні програми залучення здобувачів освіти до реальної діяльності на підприємстві; не створені освітні ланцюги «школа — лицей — коледж — університет»; слабо розвинена система післядипломної освіти.

Заклади фахової передвищої освіти мають забезпечувати випуск фахівців, спроможних не лише виконувати професійні обов'язки, а й перспективно мислити, генерувати ідеї, прогнозувати зміни в розвитку системи.

Визначимо сутність і охарактеризуємо складові інтелектуального капіталу закладу фахової передвищої освіти.

Г. М. Сундукова розглядає інтелектуальний капітал закладу вищої освіти як елемент ресурсного портфеля організації, який включає в себе сукупність нематеріальних ресурсів, що беруть участь у процесах відтворення з метою отримання прибутку від створення нових благ [9]. Автором запропонована структура інтелектуального капіталу закладу освіти, яка представлена чотирма складовими: людський, структурний, споживчий капітал та інтелектуальна власність.

С. М. Ілляшенко визначає інтелектуальний капітал закладу вищої освіти як сукупність інтелектуальних ресурсів і здатностей до їх реалізації, які забезпечують умови тривалого розвитку закладу освіти на основі генерації, накопичення й використання інформації та знань (фактів і правил) [4]. У цьому визначенні робиться наголос на те, що інтелектуальний капітал закладу вищої освіти — це сукупність його інтелектуальних

ресурсів, які є об'єктом управління. До того ж реалізація інтелектуального капіталу забезпечує тривалий розвиток вишу. Акцентується основна сутність бізнес-процесів закладу освіти — генерація, накопичення й використання інформації та знань.

На думку В. В. Возної, сутність поняття «інтелектуальний капітал організації» полягає не тільки в результативному застосуванні й використанні інтелектуальних ресурсів (що є його складовими), а й в обов'язковості одержання стійкого додаткового доходу власником [2]. Вченою запропоновано визначення інтелектуального капіталу закладу вищої освіти як сукупності інтелектуальних ресурсів і здатностей до їх реалізації, що функціонують на основі організаційних знань і забезпечують стійкі конкурентні переваги, інноваційний та економічний розвиток закладу освіти [2].

Аналіз і узагальнення поглядів вітчизняних та зарубіжних науковців щодо сутності й змісту інтелектуального капіталу як економічної категорії дає підстави констатувати те, що спільним у визначеннях є здатність ресурсу приносити додаткові привілеї організації у вигляді конкурентних переваг, прибутку, інвестиційної привабливості.

Отже, інтелектуальний капітал закладу освіти — це сукупність нематеріальних ресурсів і компетенцій щодо їх використання, які забезпечують формування, накопичення й передавання знань, умінь, навичок, досвіду і створюють конкурентні переваги й умови тривалого розвитку закладу освіти.

Розглянемо складові інтелектуального капіталу в контексті закладу фахової передвищої освіти. Основна його складова — людський капітал, носіями якого є співробітники закладу освіти. Це сукупність знань, досвіду, практичних навичок науково-педагогічного та обслуговуючого персоналу, його мобільність, здатність сприймати нову інформацію, навчатися, формувати нові ідеї, готовність до нововведень, адаптація до нових умов, креативне мислення, культура праці. Основа розвитку людського капіталу — підвищення кваліфікації персоналу.

Друга складова інтелектуального капіталу закладу освіти — це організаційний капітал. Він охоплює навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін, навчально-методичне

забезпечення дисциплін, методи викладання, інформаційні технології та їх застосування під час освітнього процесу, системи моніторингу освітньої діяльності, системи зв'язку, бази даних, результати наукових досліджень, авторські свідоцтва і патенти, систему мотивації працівників та корпоративну культуру. Організаційний капітал є інтелектуальною власністю закладу освіти.

Ефективність закладу освіти, а саме якість надання освітніх послуг, залежить від ефективного використання знань науково-педагогічних працівників, якими необхідно обмінюватися зі здобувачами освіти, щоби сформувати організаційний капітал.

Капітал взаємодії (споживчий) складається із зв'язків та стійких відносин зі стейкхолдерами, здобувачами освіти, працедавцями, випускниками, науковими й освітніми закладами. Необхідно створити таку структуру, яка дасть змогу споживачам освітніх послуг продуктивно взаємодіяти з персоналом закладу освіти. До складу споживчого капіталу належить імідж (гудвіл, бренд), що формується історією закладу, враженнями споживачів освітніх послуг, можливостями випускників вдало улаштуватися на роботу.

Усі складові інтелектуального капіталу взаємодіють між собою, збільшуючи конкурентні переваги закладу освіти, тому мають вдосконалюватися й розвиватися. Правильне управління ними забезпечить синергетичний ефект від їх взаємодії.

Про розвиток будь-якої складової інтелектуального капіталу свідчать кількісні зміни потенціалу, збільшення або зменшення тих чи інших ознак. Ключовою ознакою розвитку є процес закономірних змін, у результаті яких виникає якісно новий стан об'єкта. О. С. Літвінов зазначає, що розвиток може бути спричинений досягненням критичної маси кількісних змін, які перетворюються на якісні [7]. Погоджуємося з ним і розуміємо розвиток інтелектуального капіталу закладу освіти як незворотні, спрямовані, закономірні, якісні зміни стану людських, організаційних і споживчих ресурсів та компетенцій.

Розвиток людського капіталу характеризується ростом або реалізацією здібностей і потенціалу особистості через навчання й отримання освіти. У закладі освіти на ріст людського

капіталу впливає професійний розвиток науково-педагогічних працівників з метою підвищення якості надання освітніх послуг. На розвиток інтелектуального потенціалу науково-педагогічних працівників впливають і умови, створені закладом, для плідної наукової та освітньої діяльності. Тому розвиток необхідно спрямовувати, управляти ним.

Під управлінням інтелектуальним капіталом Т. В. Терещенко і Н. М. Цімар пропонують розуміти процес прийняття управлінських рішень, спрямованих на узгодження інтелектуального капіталу і потреб та інтересів соціально-економічної системи за рахунок активізації дій щодо його формування і відтворення [10].

Управління розвитком інтелектуального капіталу підприємства визначено О. С. Літвіновим як систематичний вплив суб'єктів управління

з метою підтримки планового вектора якісних змін відносин між підприємцями, керівництвом, персоналом та зовнішнім середовищем щодо формування, споживання й відновлення знань у всіх формах як ресурсу підприємства [7].

Управління розвитком інтелектуального капіталу можна пояснити також як взаємопов'язану сукупність соціально-економічних відносин, принципів, методів і форм організації процесів формування, нагромадження, використання та відтворення інтелектуального капіталу.

Ключові принципи управління розвитком інтелектуального капіталу наведені на рис. 1.

Управління розвитком інтелектуального капіталу закладів освіти стикається з деякими проблемами: недостатністю фінансування наукового й освітнього процесів та невідповідністю розроблених освітніх програм потребам сьогодення. Розв'язувати ці проблеми можна

Джерело: складено авторами на основі [5]

Рис. 1. Принципи управління розвитком інтелектуального капіталу

шляхом перепідготовки й підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників та залучення всіх зацікавлених у підвищенні якості освіти сторін. Ці шляхи потребують прийняття нових управлінських рішень, до яких доцільно залучати працедавців як джерела фінансування і учасників наукового й освітнього процесів.

Для управління розвитком інтелектуального капіталу в закладі фахової передвищої освіти нами визначені відповідальні підрозділи та служби, а також окреслені їх функції і види робіт (табл. 1).

Адміністративна, педагогічна (вчена) і методична ради визначають стратегічні напрями розвитку закладу освіти, формують його ділову репутацію, ухвалюють навчально-методичне забезпечення освітнього процесу і здійснюють моніторинг його якості, керуючи процесами створення, накопичення, використання та розвитку інтелектуального капіталу. Формуванням, впровадженням і використанням інформаційної бази та технологій, створенням і розвитком організаційного капіталу управляють наукова

Таблиця 1

Підрозділи, відповідальні за формування і розвиток інтелектуального капіталу в закладі освіти, їх функції і види робіт

Назва підрозділу	Види робіт
Адміністративна рада	Ліцензування та акредитація закладу фахової передвищої освіти загалом і окремих спеціальностей, формування корпоративної культури та соціально-психологічного клімату в колективі, моніторинг підвищення рівня знань і кваліфікації персоналу
Педагогічна (вчена) рада	Ухвалення основних напрямів науково-прикладних досліджень, оцінка науково-педагогічної діяльності структурних підрозділів, оцінка системи виховної та профорієнтаційної роботи в коледжі, ухвалення освітньо-професійних програм, формування позитивного іміджу й ділової репутації закладу освіти
Методична рада	Ухвалення навчальних планів, навчально-методичного забезпечення дисциплін, поданого до друку
Навчально-методичний відділ	Забезпечення якості навчально-методичної документації, ухвалення робочих програм навчальних дисциплін, моніторинг навчально-методичного забезпечення освітнього процесу
Наукова бібліотека	Формування інформаційно-освітнього середовища закладу освіти, формування науково-інформаційної бази, забезпечення відповідності обсягу і складу фонду інформаційним потребам користувачів, використання інформаційно-комунікаційних технологій, забезпечення доступу користувачів до світових і вітчизняних науково-освітніх ресурсів, представлення інформаційних ресурсів на вебсайті закладу
Відділ інформаційних систем та інноваційних технологій	Упровадження й ефективне використання інформаційних систем та інноваційних технологій, засобів комунікацій і зв'язку, технічна підтримка та своєчасна модернізація, інформаційне і програмне забезпечення, впровадження та підтримка технологій дистанційного навчання, технічна підтримка вебсайта закладу фахової передвищої освіти
Відділ кадрів	Підвищення кваліфікації працівників (керівників, науково-педагогічних працівників, інженерно-технічних працівників, навчально-допоміжного персоналу), періодична атестація персоналу закладу освіти, формування соціально-психологічного клімату в колективі, корпоративної культури та культури праці
Кафедра/Циклова комісія	Налагодження стійкої співпраці зі стейкхолдерами (абітурієнтами, освітніми закладами, що їх готують, працедавцями, економічними контрагентами, контактними аудиторіями, посередниками освітніх послуг тощо)

Джерело: складено авторами на основі [2]

бібліотека й відповідний відділ. За розвиток людського капіталу відповідають відділ кадрів і особисто науково-педагогічні та інші працівники. Кафедри формують і розвивають капітал взаємовідносин.

У таблиці 2 нами подано критерії розвитку інтелектуального капіталу закладу фахової передвищої освіти та їх значення. За вказаними критеріями, з використанням інтегрального методу, була проведена оцінка інтелектуального капіталу Херсонського політехнічного

фахового коледжу Одеського національного політехнічного університету. Результати розрахунків дають змогу стверджувати, що за аналізований період рівень інтелектуального капіталу закладу освіти підвищився з 0,811 до 0,86, або з оптимального до високого (вище середнього). Це свідчить про розвиток складових інтелектуального капіталу й ефективність управління ним у закладі освіти.

З метою вдосконалення умов формування інтелектуального капіталу закладу освіти

Таблиця 2

Критерії визначення розвитку інтелектуального капіталу закладу фахової передвищої освіти та їх значення

Складова ІК	Критерії та одиниці їх виміру	Роки			Абсолютне відхилення
		2016	2017	2018	
Людський капітал	Кількість працівників з вищою освітою (осіб)	108	105	108	+ 3
	Кількість працівників з науковим ступенем (осіб)	12	12	14	+ 2
	Середньоспівкова чисельність працівників (осіб)	174	173	180	+ 7
	Кількість чоловіків, осіб	43	40	37	- 3
	Кількість жінок, осіб	131	133	143	+ 10
	Чисельність співробітників, що пройшли підвищення кваліфікації (набуття нових знань) (осіб)	32	27	37	+ 5
	Чисельність співробітників, що пройшли захист дисертацій (набуття нових знань) (осіб)	-	1	1	+ 1
	Кількість співробітників, які виявили творчу активність (осіб), отримали патенти на винаходи	2	-	2	x
	Кількість звільнених працівників (осіб)	15	12	11	- 4
	Кількість атестованих робочих місць	81	83	84	+ 3
	Фонд оплати праці (тис. грн)	14 765	16 423	18 770	+ 4005
Організаційний капітал	Кількість модернізованих ПЕОМ (шт.)	20	21	42	+ 22
	Загальна кількість ПЕОМ (шт.)	200	216	240	+ 40
	Нематеріальні активи (тис. грн)	13 095	14 778	14 673	+ 1578
	Кількість сертифікатів і стандартів якості послуг	1	1	1	x
	Кількість придбаних ліцензій (од.)	2	-	3	+ 1
	Кількість ноу-хау (од.) (авторські свідоцтва)	2	11	20	+ 8
	Наявність системи безперервної освіти (+, -)	+	+	+	+
	Наявність стратегічного плану розвитку (+, -)	+	+	+	+
	Наявність АСУ організацією (+, -)	+	+	+	+
Капітал взаємодії	Кількість отриманих відзнак і винагород	26	32	47	+ 21
	Кількість друкованих публікацій про підприємство	-	2	3	+ 3
	Кількість укладених договорів (од.)	85	119	130	+ 45
	Кількість спеціальностей (освітніх програм) (од.)	12	12	13	+ 1

Джерело: розраховано і складено авторами

й корекції факторів, що впливають на його розвиток, у коледжі:

- розроблена нормативна база щодо створення інтелектуального продукту чи надання послуги й управління цими процесами;
- підтримується науково-дослідна робота за рахунок мотивування науково-педагогічних працівників (матеріальне або інше заохочення);
- забезпечується спадковість наукових і педагогічних кадрів;
- створена система підготовки, навчання та підвищення кваліфікації працівників закладу;
- залучаються до наукової діяльності здобувачі освіти, які беруть участь у наукових конференціях, семінарах, вебінарах, фахових олімпіадах і конкурсах;
- створена система моніторингу, яка охоплює критерії, що забезпечують об'єктивну оцінку стану наукових, освітніх систем та інформаційних технологій, які визначають формування інтелектуального капіталу, й чинників, що впливають на його розвиток.

Висновки. Для підвищення ефективності управління розвитком інтелектуального капіталу в закладах фахової передвищої освіти необхідно:

- модернізувати освітній процес відповідно до сучасних потреб;
- адаптувати навчально-методичне забезпечення та освітній процес відповідно до вимог постіндустріального суспільства;
- забезпечити відповідність освітньо-професійних програм потребам ринку праці;
- проводити освітній процес у тісному зв'язку з наукою і практичною діяльністю;
- відкривати нові та розширювати наявні спеціальності в закладах фахової передвищої освіти відповідно до потреб ринку праці;
- розвивати наукові комунікації за допомогою міжнародного співробітництва, стажування науково-педагогічних працівників за кордоном, обміну досвідом;
- розширювати інтелектуальні послуги у сфері освіти (консалтингові та науково-технічні послуги, юридична підтримка, розроблення науково й техніко-економічно обґрунтованих проєктів);
- активізувати мотивацію науково-педагогічних працівників і здобувачів освіти до підвищення кваліфікації, самоосвіти, що дасть змогу розвивати людський капітал;

- створити умови для розвитку наукової діяльності, збільшуючи витрати на неї за рахунок коштів спеціального фонду установи або залучення інвесторів чи зацікавлених працівців;
- розробити заходи з комерціалізації результатів наукових досліджень.

Перспективами подальших наукових розробок є удосконалення механізму управління розвитком інтелектуального капіталу закладів освіти.

Список використаних джерел

1. Борова Т. А. Адаптивне управління розвитком інтелектуального капіталу у вищому навчальному закладі. *Проблеми фізичного виховання і спорту*. 2010. № 7. С. 7–11.
2. Возна В. В. Інтелектуальний капітал вищих навчальних закладів: його сутність та структура. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.2/101.pdf> (дата звернення: 11.10.2020).
3. Зеліско І. М., Пономаренко Г. Ю. Управління інтелектуальним капіталом підприємств : монографія. Київ, 2015. 280 с.
4. Ілляшенко С. М. Інтелектуальний капітал ВНЗ як запорука його інноваційного розвитку: сутність, структура, підходи до оцінки. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 1. С. 145–154.
5. Кендюхов О. В. Ефективне управління інтелектуальним капіталом. Донецьк : ДонУЕП, 2008. 359 с.
6. Кравченко С. І., Корнева О. В. Оцінювання інтелектуального капіталу закладів вищої освіти. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 3. Т. 1. С. 55–61.
7. Літвінов О. С. Управління розвитком інтелектуального капіталу підприємства : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Одеса, 2019. 40 с.
8. Сахарова К. Управління розвитком інтелектуального капіталу територіальних громад. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 4 (39). С. 166–173.
9. Сундукова Г. М. Управление интеллектуальным капиталом ВУЗа : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05. Москва, 2012. 24 с.
10. Терещенко Т. В., Цімар Н. М. Детермінанти стратегічного управління розвитком інтелектуального капіталу регіону. *Університетські наукові записки*. 2018. № 66. С. 259–271.
11. Хаустова Є. Б. Стратегічні альтернативи та концептуальна модель розвитку інтелектуального капіталу закладу вищої освіти. *Економіка та держава*. 2019. № 1. С. 62–67.

12. Ціпуринда В. Фактори формування інтелектуального капіталу. *Держава та економіка : вісник КНТЕУ*. 2013. Вип. 2. С. 18–28.

References

- Borova, T. A. (2010). Adaptive management of intellectual capital development in a higher educational institution. *Problemy fizychnoho vykhovannia i sportu*, 7, 7–11 [in Ukrainian].
- Vozna, V. V. Intellectual capital of higher educational institutions: its essence and structure. Retrieved from: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.2/101.pdf> [in Ukrainian].
- Zelisko, I. M., Ponomarenko, H. Yu. (2015). *Management of intellectual capital of enterprises*. Kyiv : Osnova [in Ukrainian].
- Illiashenko, S. M. (2011). Intellectual capital of the higher educational institution as a guarantee of its innovative development: essence, structure, approaches to evaluation. *Marketynh i menedzhment innovatsii*, 1, 145–154 [in Ukrainian].
- Kendiukhov, O. V. (2008). *Effective management of intellectual capital*. Donetsk : DUEL [in Ukrainian].
- Kravchenko, S. I., Kornieva, O. V. (2011). Evaluation of intellectual capital of higher education institutions. *Marketynh i menedzhment innovatsii*, Vol. 3, 1, 55–61 [in Ukrainian].
- Litvinov, O. S. (2019). *Management of intellectual capital development of the enterprise*. Doctor's thesis. Odessa : OMNU [in Ukrainian].
- Sakharova, K. (2018). Management of intellectual capital development of territorial communities. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, 4(39), 166–173 [in Ukrainian].
- Sundukova, H. M. (2012). *Management of intellectual capital of the higher educational institution*. Extended abstract of candidate's thesis. Moscow : Lomonosov Moscow State University [in Russian].
- Tereshchenko T. V., Tsimar N. M. (2018). Determinants of strategic management of intellectual capital development of the region. *Universytetski naukovi zapysky*, 66, 259–271 [in Ukrainian].
- Khaustova, Ye. B. (2019). Strategic alternatives and conceptual model of intellectual capital development of higher education institutions. *Ekonomika ta derzhava*, 1, 62–67 [in Ukrainian].
- Tsipurynda, V. (2013). Factors of intellectual capital formation. *Derzhava ta ekonomika*, 2, 18–28 [in Ukrainian].

O. O. Komlichenko,
N. V. Rotan

MANAGEMENT OF THE INTELLECTUAL CAPITAL DEVELOPMENT IN THE EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Abstract. *The article defines that the intellectual capital of an educational institution is a set of intangible resources and competencies for their use, which provide the formation, accumulation, and transfer of knowledge, skills, and experience and create competitive advantages and conditions for the long-term development of educational establishments. Identified components of intellectual capital in the context of the institution of vocational pre-higher education are the following: human, organizational, and consumer. It is emphasized that the development of the intellectual capital of an educational institution should be considered as irreversible, directed, conforming to the law of nature, and qualitative changes in the state of the human, organizational, and consumer resources and competencies. Peculiarities of management of intellectual capital development of the institution of vocational pre-higher education are determined. It is substantiated that the increase of the educational institution's effectiveness and the quality of its services mostly depend on the composition and quality of intellectual potential of scientific-pedagogical staff, teaching, informational and material support of the educational process, and the institution's ties with different stakeholders. It is proved that the management of intellectual capital development is a system of actions aimed at the availability, demand, and increase of educational services quality, the implementation of innovative teaching forms and methods; and increasing the number of intelligent products. According to the mentioned criteria, the intellectual capital of Kherson Polytechnic Vocational College of Odesa National Polytechnic University was estimated by using the integrated method. The results of the calculations allow us to claim that during the analyzed period the level of the intellectual capital of the educational institution increased from optimal to high (above average). This attests to the development of the intellectual capital components and the effectiveness of its management*

in the educational institution. The directions of effectiveness increase of management of intellectual capital development in the institution of vocational pre-higher education are offered.

Keywords: *intellectual capital, management of development, educational institution, intellectual resources, intellectual product.*

О. А. Комличенко,
Н. В. Ротань

УПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЕМ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА В УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Аннотация. *В статье определено, что интеллектуальный капитал учебного заведения представляет собой совокупность нематериальных ресурсов и компетенций по их использованию, которые обеспечивают формирование, накопление и передачу знаний, умений, навыков, опыта и создают конкурентные преимущества и условия для длительного развития учебного заведения. Установлены составляющие интеллектуального капитала в контексте учреждений профессионального предвысшего образования: человеческий, организационный и потребительский. Отмечено, что развитие интеллектуального капитала учебного заведения следует рассматривать как необратимые, направленные, закономерные, качественные изменения состояния человеческих, организационных и потребительских ресурсов и компетенций. Выявлены особенности управления развитием интеллектуального капитала учреждения профессионального предвысшего образования. Обосновано, что повышение эффективности деятельности учебного заведения и качества предоставляемых им услуг в значительной степени зависит от состава и качества интеллектуального потенциала научно-педагогических работников, учебно-методического, информационного и материального обеспечения образовательного процесса и связей учреждения с различными стейкхолдерами. Доказано, что управление развитием интеллектуального капитала представляет собой систему мероприятий, направленных на доступность, востребованность и рост качества образовательных услуг; внедрение инновационных форм и методов обучения; увеличение количества интеллектуальных продуктов. По указанным критериям, используя интегральный метод, проведена оценка интеллектуального капитала Херсонского политехнического профессионального колледжа Одесского национального политехнического университета. Результаты расчетов позволяют утверждать, что за анализируемый период уровень интеллектуального капитала учебного заведения повысился от оптимального к высокому. Это свидетельствует о развитии составляющих интеллектуального капитала и эффективности управления им в учебном заведении. Предложены направления повышения эффективности управления развитием интеллектуального капитала в учреждениях профессионального предвысшего образования.*

Ключевые слова: *интеллектуальный капитал, управление развитием, учреждение образования, интеллектуальные ресурсы, интеллектуальный продукт.*

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Комличенко Оксана Олександрівна — канд. екон. наук, доцентка, Херсонський політехнічний фаховий коледж Одеського національного політехнічного університету, м. Херсон, Україна, k72oa@ukr.net; ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-5759-2922>

Ротань Наталя Вікторівна — канд. екон. наук, заступниця директора з навчальної роботи, Херсонський політехнічний фаховий коледж Одеського національного політехнічного університету, м. Херсон, Україна, hptk_zastrn@ukr.net; ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-0801-5958>

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Komlichenko O. O. — PhD in Economics, Associate Professor, Kherson Polytechnic Professional College of Odessa National Polytechnic University, Kherson, Ukraine, k72oa@ukr.net; ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-5759-2922>

Rotan N. V. — PhD in Economics, Deputy Director of Education Activity, Kherson Polytechnic Professional College of Odessa National Polytechnic University, Kherson, Ukraine, hptk_zastnr@ukr.net; ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-0801-5958>

ИНФОРМАЦИЯ ОБ АВТОРАХ

Комличенко О. А. — канд. экон. наук, доцент, Херсонский политехнический профессиональный колледж Одесского национального политехнического университета, г. Херсон, Украина, k72oa@ukr.net; ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-5759-2922>

Ротань Н. В. — канд. экон. наук, заместитель директора по учебной работе, Херсонский политехнический профессиональный колледж Одесского национального политехнического университета, г. Херсон, Украина, hptk_zastnr@ukr.net; ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-0801-5958>

Стаття надійшла до редакції / Received 07.11.2020